

Planinska zveza Slovenije

Komisija za varstvo gorske narave

DNEVNIK DOŽIVETIJ

Seminarska naloga

Mentorica: Marjeta Keršič Svetel

Avtorica: Vera Vene

PD Moravče

Dob, avgust 2019

KAZALO

1. UVOD.....	2
2. VPLIV NARAVE NA RAZVOJ OTROKA.....	3
3. DNEVNIK DOŽIVETIJ.....	5
3.1. NAČINI BELEŽENJA V DNEVNIK DOŽIVETIJ.....	6
3.2. BELEŽENJE V DNEVNIK DOŽIVETIJ Z RISANJEM.....	8
3.3. DELO V SKUPINI.....	9
4. ZAKLJUČEK.....	11
5. LITERATURA IN VIRI.....	12

1. UVOD

Varovanje gorske narave, ter narave nasploh je odgovorno ter dolgotrajno delo. Kot mama in učiteljica ter občasna planinka se velikokrat soočam z dilemo: naravo varstvo ali udobje.

Življenjski slog, ki se razvija v zadnjih desetletjih kaže na odmik od narave, s tem pa tudi na vse več sodobnih težav tako v naravi kot tudi pri ljudeh. Prehitro pozabimo, da smo del narave in da smo še kako odvisni od nje in ne toliko ona od nas. V šolah se danes veliko govori o ekologiji, recikliranju, zdravem načinu življenja. Večinoma pa se predvsem še vedno govori, raziskave in dognanja pa vse bolj kažejo, da se otroci največ naučijo skozi prakso, torej skozi učenje na konkreten način. Spoštovanje in odgovoren odnos do narave pa se gradi od majhnega, ob zgledu in praksi.

V zadnjih letih sem se udeležila nekaj izobraževanj in ugotavljala, da se pravzaprav v nekaterih stvareh vračamo nazaj. Vse bolj se govori o pomenu igre na prostem, hoji po neravnem terenu, obujajo se stare družabne igre, promovira se hoja do šole (in ne vožnja z avtom) v vsakem vremenu ipd.

S to seminarsko nalogo želim spodbuditi odrasle, posledično pa mlade, da se lotimo dnevnika doživetij. To ni dnevnik, ki bil spravljen v naši nočni omarici za zapisovanje dogodkov in vtisov tekočega dne, temveč dnevnik, ki bi ga nosili s sabo v nahrbtniku, ko bi stopili ven iz naših udobnih domov v naravo. Dnevnik, ki bi bil priložnost za širitev naše zaveti o naravi in mogočnosti le-te v njenih najmanjših podrobnostih. Dnevnik doživetij bi služil predvsem naravoslovnemu raziskovanju. Kot takega bi ga lahko uporabljali tako učitelji, mentorji pri svojem delu, kot tudi starši, ki želijo otrokom približati naravo nazaj in postaviti temelj za bodoče odgovorne državljane, ki bodo spoštovali naravo ter iskali rešitve za ohranjanje njene čarobnosti.

2. VPLIV NARAVE NA RAZVOJ OTROKA

Preden napišem nekaj o dnevniku doživetij, bi se na kratko dotaknila vpliva narave na razvoj otroka in kako soodvisna sta med seboj.

Ko se pogovarjamo o vplivu narave, najpogosteje pogovor teče o podnebnih spremembah, naravnih katastrofah, ne pa o vplivu narave na razvoj otroka. Seveda mora biti otroku omogočen stik z naravo. Otroku mora biti dovoljeno, da pleza čez hlode, se potaplja v blatne luže, binglja z vej dreves, se pogovarja s hroščki, glasno smeji, se naje borovnic in gozdnih jagod, teka, vpije, posluša ptičje petje, opazuje barve, lovi ravnotežje, objema drevesa, sodeluje, se prepira, skriva, nabira plodove, raziskuje, gradi, ruši, meri, šteje, preliwa, ...

Spodnji prikaz kaže področja, katerih razvoj se spodbuja, ko otroku omogočimo stalen obisk v naravi.

Diagram: Vpliv narave na razvoj otroka (Vilhar, Urša, Rantaša, Boris, PRIROČNIK za učenje in igro v gozdu (Zbirka Gozd eksperimentov), 2016, str. 15)

Trajno vključevanje v aktivno opazovanje in doživljanje narave spodbuja otrokovo učenje o ekosistemu in razvoj na področju zdravja ter celostnega razvoja in aktivno ter uspešno gibanje skozi življenje.

Kot družba si želimo, da otroci obdržijo pozitiven odnos do narave, se zdravo razvijejo ter kot odrasli vrnejo naravi kar nam vsakodnevno daje. To lahko dosežemo le z rednim obiskom v naravi.

3. DNEVNIK DOŽIVETIJ

Zvezek ali kot mu bom jaz rekla dnevnik doživetij je nepogrešljivo orodje ali pripomoček za vsakršno raziskovanje. Raziskovalec (s tem mislim tako otroke, mladostnike ali odrasle) v svojem dnevniku beleži in na ta način ohranja tisto, kar je videl, storil in razmišljal med procesom opazovanja. Vodenje naravoslovnega dnevnika izostri in osredotoči opazovalne veščine ter zagotavlja zanesljivo dokumentiranje preteklih dogodkov. Postopek natančnega beleženja opazanj v dnevnik sili v to, da opazimo in upoštevamo stvari, ki bi jih sicer lahko spregledali.

Beleženje v dnevnik doživetij spodbuja opazovanje, zavedanje z vsemi svojimi čuti, pri tem pa se uri domišljijo in kritično presojo z razvijanjem hipotez, da bi razložili, kaj smo opazili. Opazovanje je veščina, ki se je lahko naučimo in razvijemo.

Tisti, ki redno beležijo, pišejo in rišejo, so bolj učljivi. Bolj so povezani s svojo okolico, razvijajo identiteto znotraj svoje skupnosti, razmišljajo o svojem življenju...

Ustvarjanje prostora za osebno izražanje znotraj dnevnika raziskovalca približa njihovemu okolju in ga poveže z informacijami, ki jih beleži. Na ta način dnevnik spreminja tistega, ki ga beleži. Vodenje dnevnika omogoča pogled v preteklo razmišljanje in opazanje, kar pa omogoča napredek. Za raziskovalca je to izjemno izpopolnjujoča izkušnja in priložnost za sledenje rasti.

Dnevnik bi morali postati prostor za ustvarjalno pisanje, naravoslovno opazovanja in osebna razmišljanja. Ko zapišemo osebno razmišljanje in ga nismo (še) pripravljeni deliti z ostalimi, ga le s pregibom strani označimo.

Dnevnik doživetij lahko razširimo v širši projekt. V šoli, društvih ali kot družina, lahko z več dnevnikov sestavimo vodič rastlin in živali v domači okolici. Če se odpravimo na tabor pa vodič lokacije, na kateri se nahajamo (le-tega lahko tudi kasneje doma, društvu ali v učilnici dopolnimo).

To je le eden od predlogov. Možnosti so seveda številne. Beleženje v dnevnik doživetij lahko torej služi tudi kot orodje za zблиževanje in ustvarjanje kulture samostojnega učenja pa tudi skupnosti v naši »učilnici v naravi«.

3.1. NAČINI BELEŽENJA V DNEVNIK DOŽIVETIJ

Za beleženje v dnevnik doživetij se je potrebno najprej naučiti dobro opazovati.

Predstavljajte si, da prvič opazite ptico. Verjetno se boste bolj osredotočili na opazovanje, kot če bi pred vas priletel domači vrabce, ki je stalno prisoten na vašem vrtu. Predstavljajte pa si, kako pozorno bi opazovali, če bi vam rekli, da boste vrabca videli zadnjič.

Fotografija 1: fotograf Dare Fekonja

Vendar pa reči nekemu naj natančno, pozorno opazuje ni dovolj, da si bomo podrobnosti tudi res zapomnili. Za natančno beleženje v dnevnik doživetij moramo torej znati natančno opazovati in iz le-tega dobiti čim več.

Kako lahko natančno opazujemo vsakič?

Opazovanje bo učinkovitejše, če se bomo držali treh korakov:

a) Opažam ...

Vse, kar vidimo (barvo, zgradbo, obnašanje, interakcije z drugimi vrstami, ...), povejmo na glas. Z opisom tega, kar vidimo, vaši možgani tudi vsako opazovanje globlje obdelajo. Ugotovili boste, da stvari, o katerih govorimo ostanejo v vašem delovnem spominu veliko dlje časa od tistih, o katerih razmišljate samo tiho pri sebi. Opazovanje narave tako postane tudi družabna dejavnost.

b) Sprašujem se... / Zanima me...

Med tem ko svoja opažanja izgovarjamo na glas, bodimo pozorni na vsa vprašanja, ki se vmes pojavijo. Tudi ta povejmo na glas pred drugimi (ali pa kar sami sebi, če smo sami). Ne bojmo se postavljati vprašanj. Ni pomembno ali nanje odgovorimo. Tako kot prej opažanja povedana na glas, bodo tudi vprašanja povedana na glas ostala v našem spominu za kasneje, ko si bomo poskušali odgovoriti na njih.

Nekaj vprašanj bomo verjetno lahko odgovorili že z nadaljnjimi opazovanji, za nekatera vprašanja pa bo potrebna bolj podrobna raziskava.

Če se nam med opazovanjem ne postavljajo vprašanja, lahko le naglas izrečemo »Sprašujem se...« ali »Zanima me...« in pustimo mislim svojo pot.

Seveda ne pričakujem, da bomo vsi postali naravoslovci. Dober naravoslovec bi si moral postaviti veliko več vprašanj, kot jih lahko odgovori, kar pa je tudi zelo zahtevno delo. Predvsem je cilj postavljanja vprašanj naredite iz nas in drugih okrog nas bolj radovedne osebe.

c) To me spominja ...

Če novo opažanje še povežemo s tistimi, ki so že v našem spominu, nam bo to še dodatno pomagalo pri pomnjenju videnega. Povezovanje z obstoječimi spomini pa nam lahko pomaga pri razvijanju bolj zanimivih in globljih vprašanj. Odnosi in podobnosti, ki jih odkrijemo na ta način, pogosto razkrijejo nepredvidene povezave - sproži spomin z razlogom. Seveda je pomembno, da »To me spominja...« tudi izgovorimo na glas.

V procesu opazovanja poskusimo vzpostaviti čim več povezav. Pojdimo v lastno mrežo spominov in ugotovimo, kako se ta nova opažanja skladajo s starimi. Je to podobno nečemu, kar smo že preučevali, opazovali v drugem kontekstu ali videli v naravi? Smo že kdaj videli to ptico ali videli podobno vedenje? Ali lahko naredimo analogijo ali metaforo, ki se navezuje na novo opazovanje? Zakaj me to novo opažanje spominja na to?

Zdaj, ko ptica odleti, se lahko vprašamo: »Kaj je bilo na njej najzanimivejše, kar sem opazil? Katera vprašanja so me zanimala? Na kaj me je to spomnilo?« Podrobnosti, ki bodo ostale v našem spominu, bodo veliko obsežnejše.

3.2. Beleženje v dnevnik doživetij z risanjem

Risanje razvija veščine, ki so bistvene za natančno naravoslovno opazovanje. Ko rišemo rastlino ali žival, jo znova in znova ogledujemo, še posebej dele, ki so nam najmanj znani, a se lahko izkažejo kot značilnosti le-te, po katerih jo naslednjič lažje prepoznamo.

Najmanj skrbno bomo verjetno opazovali tiste dele, za katere menimo, da jih najbolj poznamo, ali ki jih je enostavno prepoznati. Risanjem pa nas prisili, da si ogledamo tudi te bolj natančno.

Z risanjem torej razvijamo opazovalne veščine in tudi veščine dokumentiranja. Vodenja dnevnika doživetij, ki vključuje risanje pa ima še druge dobre lastnosti. Prvo je preprosto; risanje je zabavno! Otroci radi rišejo, pogosto pa presenečeno ugotovimo, da tudi odrasli. Ker je beleženje v dnevnik zabavno, nas hitro prevzame, kar vodi v še večje opazovalne spretnosti. Pogosto zaznamo in narišemo biološko pomembne podrobnosti, na katere bi med branjem opisov ne bili tako pozorni. Številni pa imajo težave s pisnim

izražanjem, ki pa z risanjem zbledijo.

Da se v celoti lahko posvetimo naravi, je zelo pomembno, da vemo da cilj risanja v dnevnik doživetij ni ustvarjanje lepih slik, temveč natančno opazovanje in beleženje podatkov. Še posebej pomembno je, da ne komentiramo »lepe risbe«, kajti to ustvarja pritisk. Otroci (in mnogi odrasli) si bodo (oz. so si) zapomnili neprimerne komentarje ob njihovem risanju. Zato bo za nekatere začetek risanja zastrašujoč.

Fotografija 2: vir MDC Staff, courtesy Missouri Department of Conservation.

Vsaka risba, čeprav grobo izvedena, je uspešna, če nam omogoča jasnejši pogled ali dokumentiranje svojih opažanj. Tako se tudi osvobodimo pritiska, da bi morali ustvariti "mojstrovino".

Zanimivo je da, ko se lotimo naravoslovnega risanja, torej rišemo zaradi opazovanja, beleženja podatkov, se samo risanje z vsako vajo izboljšuje.

Tako ugotovimo, da tako kot vsako večino, se je tudi risanja s prakso mogoče naučiti in izboljšati.

Risanje v dnevnik doživetij kot naravoslovna dejavnost v mladosti, se je v praksi izkazala za dejavnost, ki vodi v vodenje dnevnika tudi v odrasli dobi.

3.3. Delo v skupini

Kadar se individualno lotimo beleženja dnevnika doživetij v naravi, nam ne bom vzelo elana kar tako. V skupini pa je drugače.

Za delov skupini je pomembno naše odzivanje na risbe. Ko nam oseba pokaže risbo, je običajno naš spontan odziv nekaj kot: Kako lepa risba? Izjava, ki je primerna za umetnostno risanje, pa ni povratna informacija, ki jo želimo dati na naravoslovno risanje.

Pohvalimo takrat, ko bomo videli natančno narisane podrobnosti. Na primer:

"Vidim, da si opazil dlake na stebalu.«

Pri pregledovanju zapisov v dnevnikih nas pritegne običajno najlepša risba. Zato obstaja največja verjetnost, da jo bomo prvo komentirali. Namesto tega preskočimo »lepo« narisane risbe in se osredotočimo na tisto, na kateri je največ pravilnosti in celovitosti slikovnega kot tudi pisnega beleženja trenutnega opazovanj.

Fotografija 3: vir Walking Mountains Science Center

Komentirajmo naravoslovno koristne informacije, ki so zabeležene v dnevnikih: datum, lokacija, čas, vremenske informacije, informacije o velikosti, merilo, barvne opombe, več primerov iste vrste, vedenje ali interakcije z drugimi vrstami.

4. ZAKLJUČEK

Kot učiteljica ter mentorica planinskih skupin pogosto razmišljam, kako lahko z različnimi dejavnostmi otroke motiviram za spontano učenje. Iz preproste spodbude g. Marjete na seminarju za varuha gorske narave, naj se z zvezkom, svinčnikom in barvicami odpravimo v naravo, se je razvila ideja o dnevniku doživetij.

Mladi planinci že nosijo s seboj v nahrbtnikih planinski dnevnik. Vanj beležijo kje so bili, kako visoko, kdaj, kakšna je bila pot, kakšno je bilo vreme, čas trajanja poti ter morebitne vtise. Tako lahko začnemo preprosto tako, da jih spodbudimo, podobno kot nas je g. Marjeta, da v planinski dnevnik narišejo en vtis s pohoda. Z malo dobre volje pa se lahko to razširi v samostojen dnevnik doživetij iz narave.

Z mojo seminarsko nalogo sem želela spodbuditi najprej sebe (upam pa da tudi ostale), da se s pomočjo beleženja, spraševanja, pogovarjanja, naše zavedanje, znanje, odgovornost do narave širi od mladih do mladih po srcu. S tem pa se posledično pripomore k varovanju in ohranjanju naše lepe mati narave.

5. LITERATURA IN VIRI

Literatura:

- Vilhar, Urša, Rantaša, Boris: **PRIROČNIK za učenje in igro v gozdu** (Zbirka Gozd eksperimentov), Ljubljana : Gozdarski inštitut Slovenije, Založba Silva Slovenica, 2016,

[http://eprints.gozdis.si/2052/1/Prirocnik_za_ucenje_in_igro_v_gozdu_9_10_\(1\).pdf](http://eprints.gozdis.si/2052/1/Prirocnik_za_ucenje_in_igro_v_gozdu_9_10_(1).pdf)

- Laws, John Muir, Breunig Emily, Lygren Emilie, Lopez Celeste: **Opening the world through nature journaling**, integrating art, science & language arts, Version 2.1, 2012

- Šebjanič, Eva: **Primeri dobre prakse pouka na prostem v slovenskih vzorno-izobraževalnih ustanovah**, magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Poučevanje – poučevanje na razredni stopnji, Ljubljana, 2018

Vir diagrama:

- diagram: Vpliv narave na razvoj otroka (Vilhar, Urša, Rantaša, Boris, PRIROČNIK za učenje in igro v gozdu (Zbirka Gozd eksperimentov), 2016, str. 15)

Viri fotografij:

- fotografija 1: <http://ptice.si/ptice-in-ljudje/ptice-slovenije/vrabci/>

- fotografija 2: <https://mdc.mo.gov/newsroom/mdc-offers-nature-journaling-program-busch-conservation-area-march-8>

- fotografija 3: <https://www.walkingmountains.org/wp-content/uploads/2018/03/Nature-Journaling-300x300.jpg>

Zahvala

Zahvaljujem se PD Moravče, ker mi je omogočilo izobraževanje za Varuha gorske narave.
Hvala tudi mentorici Marjeti Keršič Svetel za njeno strokovno pomoč pri izdelavi seminarske
naloge.